

АПРАЦОЎКА НАРОДНАЙ ПЕСНІ І ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ ТЭХНАЛОГІІ Ў СІСТЭМЕ СУЧАСНАЙ МУЗЫЧНАЙ АДУКАЦЫІ

Уваходжанне Беларусі ў сусветную інфармацыйна-адукацыйную прастору выклікае неабходнасць мадэлявання новых адукацыйных сістэм, якія адлюстроўвалі б сучасную педагагічную тэорыю і практыку. Адекватнымі сучаснаму стану развіцця інфармацыйнага грамадства павінны стаць і змест, і формы, і тэхналогіі, і матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне навучальнага працэсу. Толькі пры гэтых умовах універсітэцкая адукацыя будзе здольная дапамагчы кожнаму студэнту развіць свой асабісты, навуковы і мастацка-творчы патэнцыял, сфарміраваць асобу, навучыць яе вучыцца і ствараць.

Пад апрацоўкай народнай песні ў кантэксце азначанай тэмы аўтар разумее апрацоўку ў шырокім сэнсе гэтага слова як любую форму працы па збору, захаванні, сістэматызацыі і аналізу, расшыфроўцы і натацыі і, у рэшце рэшт, музычнай аранжыроўцы народна-песеннага матэрыялу.

Прафесійная кампетэнцыя кіраўніка народнага хору (ансамблю) прадугледжвае здольнасць да пошуку і адбору аўтэнтычнага народна-песеннага матэрыялу, яго натацыі і стварэння на гэтай аснове аранжыровак народных музычна-песенных твораў для народнага хору і фальклорных ансамбляў рознага складу. Вучэбныя дысцыпліны «Расшыфроўка беларускай народнай песні» і «Аранжыроўка беларускай народнай песні», якія выкладаюцца ва ўстановах адукацыі для спецыялізацыі «харавая музыка народная» спецыяльнасці «народная творчасць» і з'яўляюцца профільнымі і ключавымі ў шэрагу іншых дысцыплін спецыяльнага цыкла, павінны даць будучаму спецыялісту, якому давядзецца працаваць з фальклорным матэрыялам у працэсе яго прафесійнай дзейнасці, неабходныя веды і дапамагчы выпрацаваць адпаведныя навыкі. Больш за тое, ва ўмовах адукацыйнага працэсу з гэтых дысцыплін, паралельна тэарэтычнаму курсу «Беларуская народная музычная творчасць», фактычна, пачынаецца і студэнцкая навукова-даследчая работа па аналізу, сістэматызацыі і даследаванню фальклорнага матэрыялу, сабранага ў працэсе палявых фальклорных экспедыцый.

Курсы расшыфроўкі і аранжыроўкі народнай музыкі прадстаўляюць сабой формы тэарэтычнай і практычнай дзейнасці, накіраванай на актыўнае ўцягванне студэнтаў у адукацыйны працэс. Ключом да разумення прадмета з'яўляецца актыўная самастойная праца, якая заахвочваецца. Дзякуючы гэтым курсам студэнты маюць магчымасць даследаваць фальклор усімі магчымымі спосабамі музычнай дзейнасці: з дапамогай слухання, выканання і стварэння. Праца ў класе развівае творчыя ўяўленні і дазваляе студэнтам даследаваць сваю ўласную тоеснасць. У працэсе гэтай працы студэнты стымулююцца ў плане абмену вопытам, што дапамагае ўсвядоміць сябе як актыўных твораў. Гэты, заснаваны на дзейнасці, падыход надзвычай важны для паспяховага навучання. Ён дазваляе ў поўнай меры рэалізаваць прынып самастойнасці, раскрыць творчы патэнцыял студэнта, забяспечвае выхад гэтага патэнцыялу і дае магчымасці навуковага і мастацкага самавыяўлення.

Курсы расшыфроўкі і аранжыроўкі дапамагаюць студэнтам на практыцы прадэманстраваць разуменне асаблівасцяў шматлікіх песенных жанраў і шырокага дыяпазону фальклорных выканальніцкіх стыляў. Даследуюцца складаныя ўзаемасувязі паміж рознымі стылямі фальклору ў развіцці, агульныя рысы і адрозненні. Вывучаюцца трансфармацыі жанраў і відаў у песенным фальклоры, што дазваляе глыбей зразумець эвалюцыю музычнага мыслення ў фальклоры.

Студэнты займаюцца даследаваннем суадносінаў паміж музычнымі і паэтычнымі сістэмамі песеннага фальклору, гэтак жа як выяўляюць вынікі ўздзеяння сучаснай культуры на традыцыйныя формы народнай песеннай творчасці; на практыцы вывучаюць суадносіны паміж фальклорам як асобнай сферай мастацкай дзейнасці народа і фалькларызмам як сукупнасцю формаў і падыходаў да працы з фальклорным матэрыялам, якія ажыццяўляюцца ў іншых сферах мастацкай дзейнасці, такіх, напрыклад, як прафесійная або аматарская творчасць, ці арганізаваная мастацкая самадзейнасць.

Заняткі дапамагаюць студэнтам фарміраваць уласнае разуменне ролі фальклору ў асабістым жыцці, а таксама ўплыву на сацыяльнае і культурнае жыццё грамадства, асэнсаванне фальклорных феноменаў з сацыяльнага, гістарычнага, культурнага, палітычнага, і эканамічнага кантэкстаў, ацэньваць функцыю народнай музыкі як форму народнага мастацкага самавыяўлення, выходзячы культуру слухача, развіваць здольнасці да яснага і ўсвядомленага ўспрымання фальклору.

Адначасова гэтыя дысцыпліны з'яўляюцца асновай для далейшай працы ў працэсе засваення цэлага комплексу гуманітарных, агульных музычна-тэарэтычных, спецыяльных дысцыплін. Эфектыўнасць іх выкладання забяспечваецца шляхам утварэння міжпрадметных сувязяў як з дысцыплінамі спецыялізацыі, так і з агульнапрафесійнымі і агульнанавуковымі. У працэсе аўдыторных і самастойных заняткаў студэнты знаёмяцца з гісторыяй развіцця метадаў і метадык запісу музычнага фальклору, атрымліваюць інфармацыю аб сучасных лічбавых тэхналогіях распазнавання гуку, музычнай апрацоўкі і арганізацыі нотнага тэксту. Аналізуюцца ўплывы тэхнічных новаўвядзенняў і сучасных тэхналогій на працэс запісу, расшыфроўкі, натацыі і аранжыроўкі ўзораў народнага мастацтва. Важным апасродкаваным вынікам гэтага з'яўляецца тое, што музыканты (выкладчыкі і студэнты) актыўна ўключаюцца ў асваенне і практычнае выкарыстанне сучасных тэхналогій і тэхнічных сродкаў, якія пастаянна абнаўляюцца. У працэсе работы адбываецца выхад за межы чыста гуманітарнага даследавання

фальклору. Гэта, безумоўна, дае новыя перспектывы ў галіне апрацоўкі гуку ва ўсіх яго формах: расшыфроўкі фалькларыстычнага запісу, натацыі расшыфраванага аўдыё-матэрыялаў і аранжыроўкі народнай песні.

Сучасныя інфармацыйныя і камп'ютэрныя тэхналогіі выводзяць апрацоўку фальклорнага матэрыялу на зусім новы творчы ўзровень. Па-першае, варта адзначыць магчымасці, якія адкрываюцца пры выкарыстанні сучасных інфармацыйных і камунікацыйных тэхналогій для адсочвання і фіксацыі працэсаў, якія адбываюцца ў традыцыйнай культуры, трансфармацыі і адаптацыі музычнага фальклору ў сучаснай глабальнай прасторы, выяўлення фактараў, што негатыўна ўздзейнічаюць на традыцыйныя формы народнага мастацтва. Па-другое, адначым магчымасці, звязаныя са зборам, кансервацыяй і апрацоўкай у шырокім сэнсе, вялікага аб'ёму ўнікальнай і каштоўнай фальклорнай інфармацыі.

Камп'ютэр і іншыя высокатэхналагічныя сродкі з іх магчымасцямі прывабныя найперш тым, што па-новаму забяспечваюць працэсы камунікацыі ў навучанні. З камп'ютэрам, практычна, здымаецца праблема даступнасці разнастайнай спецыяльнай навуковай і метадычнай літаратуры, нотных матэрыялаў, аўдыё- і відэадакументаў. Сёння да паслуг навучальнага працэсу Інтэрнэтам і лакальнымі сеткамі прапануюцца электронныя бібліятэкі (у тым ліку нотныя), аўдыё- і відэатэкі; бібліятэкі адукацыйных устаноў маюць сучаснае абсталяванне (камп'ютэры, сканэры, прынтэры) і разнастайнае праграмнае забеспячэнне. Сеткавыя кантакты (відэаканферэнцыі, форумы, чаты, блогі), камунікацыі з дапамогай электроннай пошты дазваляюць арганізаваць і паспяхова рэалізаваць формы дыстанцыйнага навучання, здзяйсняць апэратыўны абмен інфармацыяй з калегамі ва ўсім свеце. Кансультацыі студэнтаў, кантроль іх самастойнай працы, праверка кантрольных заданняў, рэдагаванне курсавых і дыпломных работ па электроннай пошце, дзякуючы сучасным інфармацыйным і камунікацыйным тэхналогіям становяцца звычайнай практыкай.

Сучасныя тэхналогіі ўздымаюць на новы ўзровень якасці вырашэнне задач, звязаных з аўдыё- і відэафіксацыяй фальклорнага матэрыялу падчас фальклорнай экспедыцыі, канвертацыяй інфармацыі (алічбоўкай аналагавых узораў, якія захоўваюцца на вінілавых носьбітах ці на магнітных касетах, капіяваннем і прайграваннем, стварэннем гукавых і відэапрэзентацый). Гэтыя ж тэхналогіі дазваляюць адфільтраваць зафіксаваны матэрыял ад дэфектаў запісу, рэстаўрыраваць пашкоджаныя фрагменты, забяспечыць надзейнае захаванне апрацаванага матэрыялу. Аптымізуецца працэс і скарачаецца час на стварэнне вучэбных анталогій, падрыхтоўку навуковых выданняў.

Не трэба асобна тлумачыць наколькі важным з'яўляецца сёння эканамічны аспект адукацыйнай дзейнасці. Сучасныя тэхналогіі дазваляюць зменшыць аб'ём руціннай працы, а такім чынам і яе сабекошт пры яўным паліпшэнні якасці і скарачэнні часу на правядзенне маніпуляцый, якія раней займалі гады. Вынікі навукова-творчай працы, якая з'яўляецца альфай і амегай адукацыйнага працэсу, дзякуючы новым тэхналогіям, могуць хутка ўвайсці не толькі ў навуковы зварот, але і стаць фактам грамадскай свядомасці.

Сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі забяспечваюць прыныпова новы ўзровень нагляднасці ў выкладанні расшыфроўкі і аранжыроўкі народнай музыкі і песні. Засваенне тэарэтычнага матэрыялу, працэс практычнай апрацоўкі назапашанай інфармацыі — яе расшыфроўка і наступная натацыя (перавод народнай музыкі ў нотны запіс) з дапамогай сучаснага інструментарыю рэдагавання нотнага тэксту, такіх, праграм як Practica Musica Student Edition, Steinberg Cubase 5 Educational, Sibelius 6 Educational, Finale 2010 і шмат іншых, якія маюць акрамя прафесійных і спецыяльных адукацыйных версій, адбываюцца прасцей і надзейней менавіта дзякуючы нагляднасці, а яшчэ дынамізму і займальнасці самога працэсу ды магчымасцям самакантролю і самаправеркі. Гэтыя праграмы — своеасаблівыя трэнажоры, якія дазваляюць не толькі набыць пэўныя навыкі ў рабоце над расшыфроўкай і аранжыроўкай народнай песні, але і забяспечыць прафесійны ўзровень вынікаў працы. Камп'ютэр, прынтэр дзейня якога пабудаваны на вялікай ступені фармалізацыі, вымушае выпрацаваць уменне выразна і ясна фармуляваць мэты і задачы ў працы над фальклорным артэфактам.

У функцыянальным плане магчымасці новых тэхналогій і сучаснага тэхнічнага абсталявання ў выкладанні расшыфроўкі і аранжыроўкі народнай песні можна вызначыць наступнымі пазіцыямі:

- стварэнне і развіццё шматлікіх форм крэатыўнай дзейнасці;
- слыхавы, выканальніцкі і стваральны трэнінг;
- забеспячэнне кантролю і самакантролю ў працэсе працы;
- забеспячэнне нагляднасці;
- стварэнне электронных бібліятэк і архіваў і захаванне напрацаванага матэрыялу.

Разам з тым, трэба памятаць, што мэтай выкарыстання сучасных ведаў з'яўляецца забеспячэнне творчага і інавацыйнага падыходаў у прафесійнай дзейнасці. Сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі павінны спрыяць выхаванню ў студэнтаў апантанасці народнай музыкай, імкнення да дасягнення высокіх творчых вынікаў, асобнай сталасці і самастойнасці. Функцыя мэдэратара тут належыць выкладчыку, які абавязаны выпрацаваць адпаведныя метадыкі, заснаваныя на псіхалагічна дакладнай ідэалогіі працы ў сучасных умовах. Паводле гэтай ідэалогіі, студэнт павінен стаць не карыстальнікам, рамеснікам-вытворцам, але стваральнікам, Чалавекам Творчым, не камп'ютэра залежным, але актыўным суб'ектам сучаснага інфармацыйнага грамадства.